

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-1-3>

УДК 339.5

Полякова Ю.В.

доктор економічних наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний університет

Яремко Л.А.

доктор економічних наук, професор,
Львівський торговельно-економічний університет

Poliakova Juliia, Yaremko Larysa

Lviv University of Trade and Economics

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗРОБЛЕННЯ ЕКСПОРТНИХ СТРАТЕГІЙ РЕГІОНІВ

Статтю присвячено оцінюванню експортної спеціалізації та обґрунтуванню основних підходів до формування експортних стратегій регіонів України. Проведено аналіз географічної і галузевої структури зовнішньої торгівлі України. Розглянуто регіональні особливості експортно-імпоротної діяльності. Оцінено експортну спеціалізацію регіонів України на основі сучасних статистичних даних. Здійснено кластеризацію областей за рівнем експортної активності з урахуванням низки оціночних критеріїв та виділено регіони з найвищим рівнем експортної активності. Наголошено на важливості прийняття Експортної стратегії України (дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 рр., а також реалізації крос-секторальних стратегій. На основі отриманих у процесі дослідження результатів обґрунтовано підходи до розроблення регіональних експортних стратегій.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, експортна спеціалізація, експортна стратегія, інституційний базис.

Постановка проблеми. В умовах посилення відкритості економіки України та її глобального включення до світових господарських процесів важливою є оцінка зовнішньоекономічної діяльності та обґрун-

тування експортних стратегій регіонального рівня, що передбачає застосування диференційованого підходу до вибору пріоритетів використання наявних експортних можливостей та розроблення стратегій присут-

ності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках. Експортна політика регіонів повинна відображати наявні і потенційні конкурентні переваги, базуватися на результатах визначення експортної спеціалізації, поєднувати загальнодержавні та регіональні інтереси якісної географічної та технологічної диверсифікації експортних поставок.

Попри сформований інституційний базис, що охоплює програмні документи, створення відповідних інституцій, спрямованих на стимулювання експорту, укладання угод з іноземними країнами про вільну торгівлю, уваги потребують аспекти, пов'язані з обґрунтуванням експортних стратегій у регіональному вимірі, оскільки загальна динаміка і структурні зрушення у зовнішній торгівлі України та регіонів свідчать про неповну їх відповідність як загальносвітовим трендам, так і пріоритетам економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці знайшли відображення результати досліджень фундаментальних засад формування зовнішньоекономічної політики країни. Аналізу проблем, що відображають стан, тенденції, пріоритети та перспективи розвитку експортної діяльності регіонів та країни загалом, а також шляхів їх розв'язання, присвячено наукові публікації вітчизняних учених, серед яких – С. Биткін, І. Бураковський, Ю. Гужва, Г. Дугінець, О. Кордонська, А. Мазаракі, Т. Мельник, А. Філіпенко та ін. Беручи до уваги значний теоретичний і прикладний здобуток науковців, питання, пов'язані із систематизацією та узагальненням сучасних підходів до формування експортних стратегій регіонів, потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в оцінюванні експортної спеціалізації та обґрунтуванні основних підходів до формування експортних стратегій регіонів України.

Виклад основного матеріалу. За підсумками 2018 р. загальний обсяг експорту товарів і послуг Укра-

їни становив 57,1 млрд дол. США, що на 8,6% більше, ніж у 2017 р. (або на 4 538,8 млн дол. США), у загальній структурі обороту 82,9% припадає на товари, 17,1% – на послуги. Частка найбільших 15 країн – торговельних партнерів становить 82,7% (ЄС – 40,3%, РФ – 12,2%, Туреччина – 4,4%, КНР – 4,0%, Індія – 4,0%, США – 3,6%, Єгипет – 2,8%, Білорусь – 2,5%, Молдова – 1,5%, Ізраїль – 1,4%, Саудівська Аравія – 1,3%, ОАЕ – 1,3%, Ірак – 1,2%, Швейцарія – 1,1%, Індонезія – 1,1%) [1]. Відзначимо помітне зростання торгівлі з країнами ЄС (їхня питома вага у 2009 р. дорівнювала 29%).

За цей же період обсяг експорту товарів становив 47,3 млрд дол. США (зростання порівняно із 2017 р. на 9,4%, або на 4 075,2 млн дол. США), експорт послуг – 11,9 млрд дол. США (+10,6%, або 1 140,4 млн дол. США). Динаміка цих показників має циклічний характер та відображена на рис. 1.

У структурі експорту товарів переважають такі товарні групи: продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості (39,3%), металургійного комплексу (24,6%), машинобудування (11,6%), мінеральні продукти (9,2%), продукція хімічної промисловості (5,4%), деревина та паперова маса (4,3%), різні промислові товари (3,1%), продукція легкої промисловості (2,6%) [1]. Зауважимо, що в 2001 р. частка продукції рослинного походження в експорті становила 4,26%; жирів та олії тваринного або рослинного походження – 1,39%; готових харчових продуктів – 2,77%; продуктів хімічної промисловості – 9,09%; недорогих металів та виробів із них – 41,3%.

Водночас у 2018 р. структура експорту послуг виглядає так: транспортні послуги (49,1%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (17,6%), комп'ютерні та інформаційні послуги (17,2%), ділові (8,5%), туристичні (2,4%), з ремонту та технічного обслуговування (2,0%), будівництво (1,2%) тощо.

Як показує статистика, у географічному розподілі найбільші обсяги експорту товарів з України здійсню-

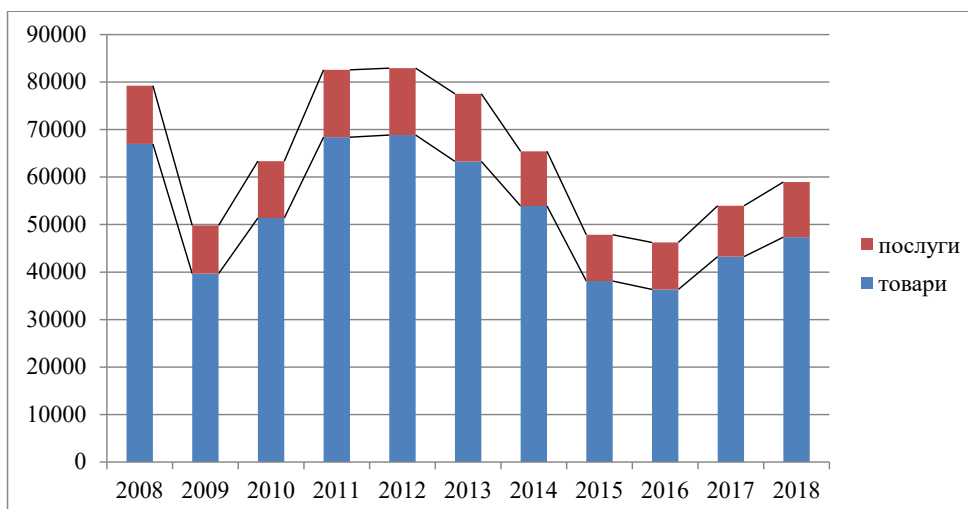

Рис. 1. Динаміка експорту товарів та послуг України за 2008–2018 рр.

валися до таких країн: ЄС – 42,6%, РФ – 7,7%, Туреччина – 5,0%, КНР – 4,6%, Індія – 4,6%, Єгипет – 3,3%, Білорусь – 2,8%, США – 2,3%, Молдова – 1,7%, Саудівська Аравія – 1,6%, Ірак – 1,4%, Індонезія – 1,3%, Ізраїль – 1,2%, ОАЕ – 1,0%, Грузія – 1,0% [1]. Сумарно у розрізі регіонів світу на країни Азії припадає 29%, СНД – 14,8%, Африки – 9,2%, Америки – 3,4%.

Водночас частка п'ятнадцяти найбільших країн-партнерів в експорті послуг з України дорівнює 88,3% (ЄС – 32,9%, РФ – 28,1%, США – 8,2%, Швейцарія – 7,5%, ОАЕ – 2,2%, Ізраїль – 1,7%, Туреччина – 1,5%, Віргінські Острови – 1,2%, Білорусь – 1,0%, КНР – 0,9%, Індія – 0,8%, Канада – 0,7%, Туркменістан – 0,6%, Єгипет – 0,6%, Гонконг – 0,5%). За окремими регіонами світу на країни СНД припадає 31,8%, Азії – 12,7%, Африки – 1,3%, Америки – 11,4%.

Серед регіонів України найбільший позитивний внесок у динаміку експорту товарів у 2018 р. зробили Дніпропетровська (+1,5 в. п.), Донецька (+1,0 в. п.),

Запорізька (+0,9 в. п.), Львівська (+0,7 в. п.), Вінницька (+0,5 в. п.), Закарпатська (+0,5 в. п.), Івано-Франківська (+0,5 в. п.), Миколаївська (+0,5 в. п.), Хмельницька (+0,4 в. п.), Черкаська (+0,4 в. п.) області та місто Київ (+1,2 в. п.). Сумарний внесок вищезазначених регіонів становив 85,5% загального приросту експорту товарів. Найбільш позитивний внесок у динаміку експорту послуг у 2018 р. зробили такі регіони: Львівська (+0,8 в. п.), Київська (+0,5 в. п.), Закарпатська (+0,5 в. п.), Миколаївська (+0,5 в. п.), Харківська (+0,3 в. п.) області та місто Київ (+3,8 в. п.), сумарний внесок наведених шести областей – 58,4% загального приросту експорту послуг [1].

Як зазначає Г. Дугінець, імпорт України тривалий час залишається набагато більш високотехнологічними та ширшим за номенклатурою, ніж український експорт. Трансформація географічної структури експорту з СНД на ЄС призвела до зменшення ринку збуту товарів із високою доданою вартістю та збільшення поставок сировини [2, с. 323]

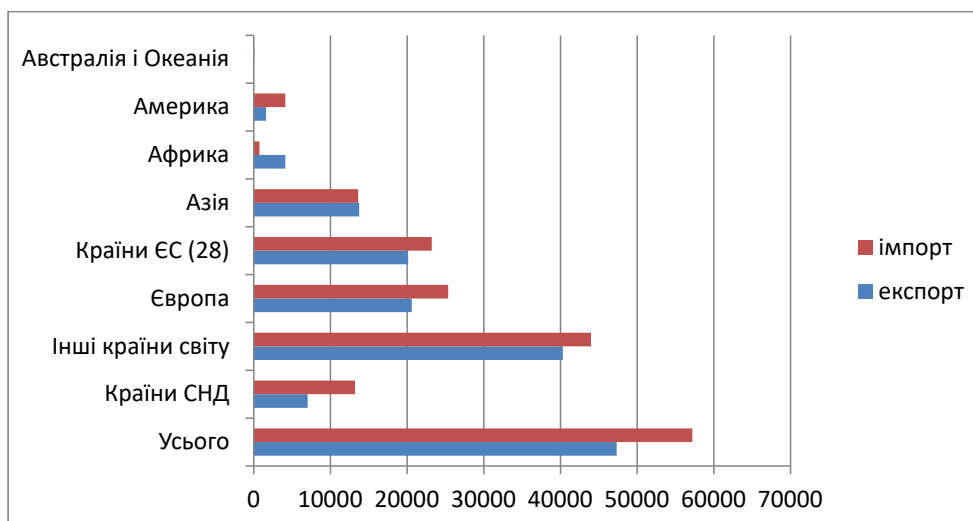

Рис. 2. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України, 2018 р.

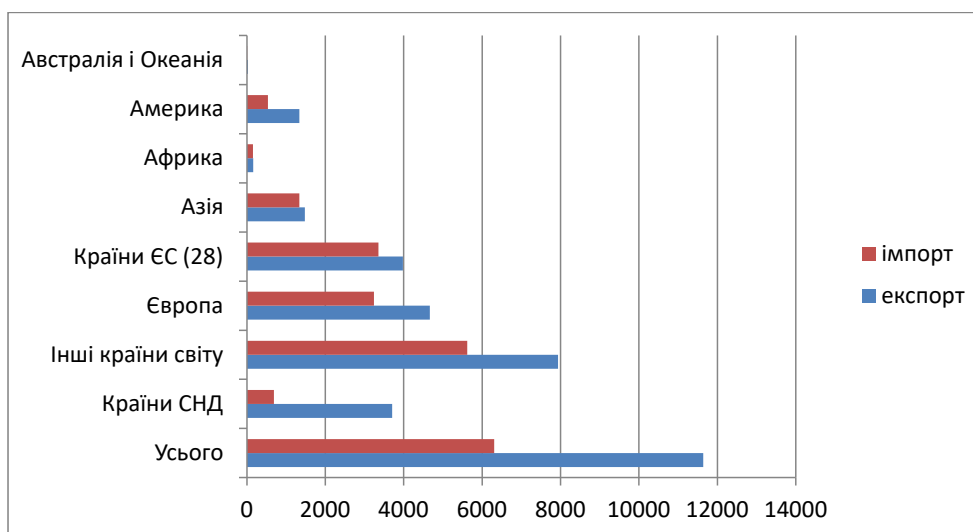

Рис. 3. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами України, 2018 р.

Якщо розглянути експортну діяльність із позицій аналізу показників експорту на одну особу (рис. 4), то значення середньоукраїнського рівня перевищують шість регіонів (м. Київ, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Полтавська і Закарпатська області).

Погодимося, що наявність експортних галузей, що ефективно розвиваються, є важливим для регіональної економіки. Для виявлення перспективних галузей, що демонструють динамічне зростання, постачання товарів яких необхідно стимулювати, пропонують використувати коефіцієнт експортної галузевої спеціалізації регіону [3, с. 83].

Коефіцієнт експортної спеціалізації регіону K_{exp} розраховується за формулою:

$$K_{expj} = \frac{X_{branchj}}{X_{grossj}}, \quad (1)$$

де j – регіон, що розглядається;

$X_{branchj}$ – експорт певної галузі регіону;

X_{grossj} – загальний обсяг експорту товарів регіону.

Згрупуємо показники, що відображають експортну спеціалізацію регіонів, отримані з використанням зазначеної формули (за основу групування взято значення, скільки разів відповідна товарна група зустрічається у переліку спеціалізацій на рівні всіх регіонів). Номера та назви товарних груп відповідають структурі УКТЗЕД.

Виявлені домінуючі товарні групи, що являють собою основу експортної спеціалізації, переважно

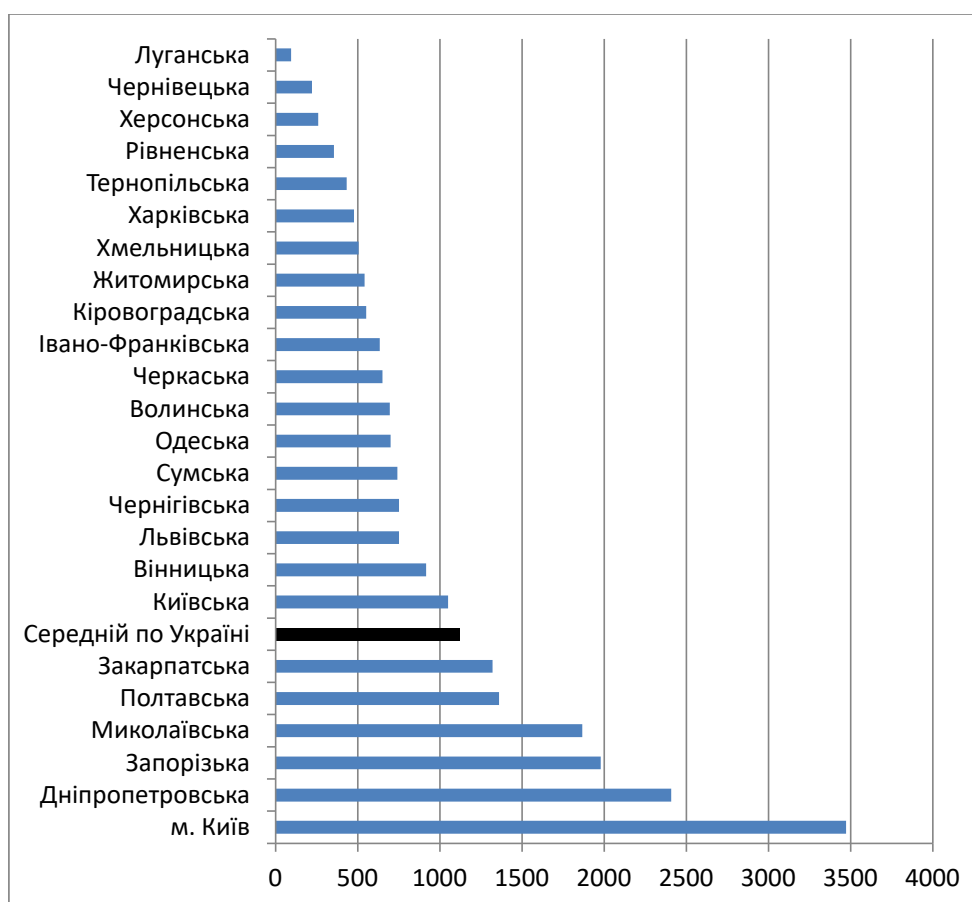

Рис. 4. Регіональні обсяги експорту товарів на одного мешканця, дол. США

Таблиця 1

Експортна спеціалізація регіонів України в межах товарних груп, 2018 р.

Назви спеціалізації	Номер товарних груп	Назви товарних груп
1. Домінуючі (від 11 і більше)	10, 12, 15, 44, 85	Зернові культури. Насіння і плоди олійних культур. Жири та олії тваринного або рослинного походження. Деревина і вироби з деревини. Електричні машини.
2. Пріоритетні (від 6 до 10)	23, 72, 84, 94	Залишки і відходи харчової промисловості. Чорні метали. Реактори ядерні, котли, машини. Меблі.
3. Поширені (від 3 до 5)	4, 17, 27, 39, 62, 73	Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед. Цукор і кондитерські вироби з цукру. Палива мінеральні. Пластмаси, полімерні матеріали. Одяг текстильний. Вироби з чорних металів.

Експортна спеціалізація регіонів України, 2018 р.

Регіони	Коефіцієнт	Галузь
1	2	3
Вінницька область	0,34633063	Жири та олії тваринного або рослинного походження
	0,19198881	Їстівні плоди та горіхи
Волинська область	0,312422	Електричні машини
	0,191241	Деревина і вироби з деревини
Дніпропетровська область	0,45005	Чорні метали
	0,234324	Руди, шлаки і зола
Донецька область	0,81623	Чорні метали
	0,05557	Сіль, сірка, землі та каміння
Житомирська область	0,197988	Деревина і вироби з деревини
	0,160101	Електричні машини
Закарпатська область	0,586833	Вироби з недорогоцінних металів
	0,082382	Деревина і вироби з деревини
Запорізька область	0,568291	Чорні метали
	0,056251	Зернові культури
Івано-Франківська область	0,230311	Пластмаси, полімерні матеріали
	0,15183	Органічні хімічні сполуки
	0,130486	Деревина і вироби з деревини
Київська область	0,249603	М'ясо та їстівні субпродукти
	0,15634	Зернові культури
Кіровоградська область	0,311688	Жири та олії тваринного або рослинного походження
	0,245586	Зернові культури
Луганська область	0,450004	Папір та картон
	0,108705	Органічні хімічні сполуки
Львівська область	0,239538	Електричні машини
	0,123473	Меблі
	0,098379	Деревина і вироби з деревини
Миколаївська область	0,484209	Зернові культури
	0,25926	Продукти неорганічної хімії
	0,122225	Насіння і плоди олійних культур
Одеська область	0,347225	Зернові культури
	0,146395	Жири та олії тваринного або рослинного походження
	0,100282	Судна
Полтавська область	0,531498	Руди, шлак і зола
	0,112065	Зернові культури
Рівненська область	0,348545	Деревина і вироби з деревини
	0,127571	Скло і вироби зі скла
	0,113678	Меблі
Сумська область	0,282102	Зернові культури
	0,127252	Реактори ядерні, котли машини
	0,083565	Какао та продукти з нього
Тернопільська область	0,404081	Електричні машини
	0,167464	Зернові культури
	0,08897	М'ясо та їстівні субпродукти
Харківська область	0,161284	Реактори ядерні, котли машини
	0,080879	Електричні машини
Херсонська область	0,18067	Зернові культури
	0,158329	Насіння і плоди олійних культур
Хмельницька область	0,338714	Зернові культури
	0,103108	Електричні машини
	0,092488	Насіння і плоди олійних культур
Черкаська область	0,336484	Жири та олії тваринного або рослинного походження
	0,180257	Зернові культури
	0,094557	Залишки і відходи харчової промисловості

1	2	3
Чернівецька область	0,240386	Деревина і вироби з деревини
	0,166131	Їстівні плоди та горіхи
	0,165494	Електричні машини
Чернігівська область	0,426326	Зернові культури
	0,090503	Папір та картон
м. Київ	0,293948	Зернові культури
	0,230211	Жири та олії тваринного або рослинного походження
	0,088133	Насіння і плоди олійних культур

відображають галузі з низькотехнологічним складником та невисокою доданою вартістю. Якщо розглянути отримані результати в розрізі окремих регіонів, можна побачити, що більшість регіонів усе ж таки має сировинну, харчову або низькотехнологічну спеціалізацію.

Наші дослідження у цілому не йдуть у протиріччя із твердженнями, що залучення країни у світову економіку є переважно ресурсним, український економічний комплекс виступає як сировина для більш сильних економік. Основні проблеми у сфері зовнішньоекономічної діяльності України пов'язані з недосконалою моделлю, орієнтованою на відсутність кардинальної корекції структури економік (домінування галузей із низьким рівнем технологічності та невисокою доданою вартістю, що характеризуються чутливістю до цінкових коливань) [4, с. 89–137].

Узагальнимо регіони України за рівнем експортної активності, використовуючи оціночні критерії. Для нашого дослідження розглянемо такі показники:

1. Індекс залежності від зовнішньої торгівлі, який відображає ступінь відкритості економіки регіону і розраховується як відношення суми обсягів експорту та імпорту товарів регіону до валового регіонального продукту.

2. Індекс екстраверсії зовнішньої торгівлі, що характеризує значущість експорту для економіки (також розглядається як індекс схильності до експорту) і розраховується як відношення загального обсягу експорту товарів регіону до валового регіонального продукту.

3. Коефіцієнт покриття імпорту експортом – це показник, що відображає перевищення обсягів експорту над обсягом імпорту та дає змогу оцінити рівень зовнішньоторговельної самозабезпеченості (відношення загального обсягу експорту товарів до загального обсягу імпорту товарів регіоном).

4. Частка інноваційної (високотехнологічної) продукції в обсязі товарного експорту виступає як індикатор інноваційної спроможності регіону і розраховується як частка експорту високотехнологічних товарів у загальному обсязі експорту товарів регіону.

5. Коефіцієнт ефективності зовнішньої торгівлі енергозалежної економіки, який показує співвідношення між експортом високотехнологічної продукції та імпортом енергетичних ресурсів у регіоні та відображає залежність від імпорту енергоресурсів.

6. Коефіцієнт експортної орієнтованості регіону, що свідчить про ступінь розвиненості зовнішньотор-

говельних відносин, тобто ступінь залученості регіональної економіки до міжнародної торгівлі, розраховується як відношення експорту високотехнологічної продукції регіону до загального обсягу реалізованої промислової продукції регіону.

Отже, для групування регіонів України за рівнем експортної активності нами використано кластерний метод (пакет прикладних програм Statistica) та взято за основу такі показники: індекс залежності від зовнішньої торгівлі, індекс екстраверсії зовнішньої торгівлі, коефіцієнт покриття імпорту експортом, частка інноваційної (високотехнологічної) продукції в обсязі товарного експорту, коефіцієнт ефективності зовнішньої торгівлі енергозалежної економіки, коефіцієнт експортної орієнтованості регіону, а також обсяги експорту на душу населення та загальний обсяг експорту товарів регіону за 2018 р. У результаті отримано такі групи регіонів (табл. 3). Найвищий рівень експортної активності мають місто Київ та Дніпропетровська область.

Беручи до уваги, що значення регіону у забезпеченні зовнішньоекономічних зв'язків країни залежить від багатьох чинників, що мають як економічне, так і просторове походження, зазначимо, що загальні пріоритети розвитку їхньої зовнішньоекономічної діяльності визначаються стратегічними орієнтирами та інституційним середовищем державного рівня. Як зазначає О. Кордонська, інституції є основою формування процесів господарювання в економічній системі. Взаємодія бізнесу з державними інститутами та вироблення чіткої експортоорієнтованої стратегії сприяють зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку та економічному зростанню [5, с. 188].

В Україні діє Експортна стратегія України (дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 рр., а також низка крос-секторальних стратегій із відповідними стратегічними цілями, зокрема [6]:

– «Торговельна інформація та просування експорту» (створення інституцій відповідно до потреб експорторієнтованого малого та середнього бізнесу; створення міжнародної мережі інституцій із просування експорту та постачання торговельної інформації; зміцнення іміджу України як постачальника на світовий ринок якісної продукції);

– «Інновації для експорту» (зміцнення інноваційної екосистеми України та бізнес-середовища щодо

Регіони (кластери) України за рівнем експортної активності

Назва групи	Регіони	Відстань від центру кластера
Найвищий рівень експортної активності	Дніпропетровська область	446466,5
	м. Київ	446466,5
Високий рівень експортної активності	Донецька область	859271,6
	Закарпатська область	267314,1
	Запорізька область	340186,7
	Київська область	197537,8
	Львівська область	183642,3
	Миколаївська область	106938,6
	Одеська область	264012,7
Середньо-низький рівень експортної активності	Полтавська область	180012,9
	Вінницька область	269627,3
	Волинська область	18837,9
	Житомирська область	1710,6
	Івано-Франківська область	72356,2
	Кіровоградська область	51243,4
	Луганська область	163970,4
	Рівненська область	90442,1
	Сумська область	47878,7
	Тернопільська область	75736,6
	Харківська область	216475,7
	Херсонська область	140278,1
	Хмельницька область	10093,0
	Черкаська область	42052,5
Чернівецька область	164956,2	
Чернігівська область	31202,0	

сприяння інноваційній та підприємницькій активності і збільшення експорту; розроблення фінансових та допоміжних послуг для підприємств та інноваторів із метою розроблення та поширення інноваційних продуктів (послуг) із додатковою вартістю й експортним потенціалом; розвиток навичок та компетенцій вітчизняних підприємців, менеджерів, науковців, інноваторів та суб'єктів підприємництва, потрібних для розроблення і комерціалізації інновацій на світових ринках);

– для сектору креативних індустрій (організація і консолідація сектору креативних індустрій; адаптування та модернізація пропозиції вітчизняних товарів і послуг через розбудову секторальних зв'язків, удосконалення навичок та збільшення інвестування; сприяння інтернаціоналізації та експортній орієнтації для розширення ринкових можливостей і забезпечення сталого зростання сектору);

– «Транспортування та спрощення умов торгівлі» (зміцнення координації та співпраці між відповідними органами; забезпечення умов для надання компаніям послуг для поліпшення їхніх зовнішньоекономічних можливостей; актуалізація та запровадження сприятливої законодавчої й регуляторної бази у сфері міжнародної торгівлі);

– «Вдосконалення навичок» (стимулювання підприємницького духу у молоді та розвиток управлінських навичок представників малого і середнього бізнесу; узгодження пропозиції освітньої системи з потребами бізнесу; створення програми кластерів національного рівня для співпраці з метою вдосконалення навичок та вмій для зростання експорту та конкурентоспроможності).

Окрім того, на регіональному рівні розроблені стратегії щодо стимулювання експортної діяльності у харчовій і переробній промисловості, машинобудуванні, секторі технічного обслуговування та ремонту повітряних суден.

Іншим вагомим кроком для здійснення якісних змін у структурі експорту є використання можливостей, що з'являються у світлі підписання та реалізації міждержавних угод про вільну торгівлю та організаційної підтримки діючих інституцій, зокрема Офісу з просування експорту, Ради з міжнародної торгівлі, Ради експортерів та інвесторів при МЗС України.

З урахуванням спрямованості вищезазначених програмних документів на регіональному рівні доцільно розробляти регіональні експортні стратегії, спрямовані на стимулювання експортного виробництва товарів із високою доданою вартістю на основі залучення інвестицій та сучасних інноваційних рішень; організаційного сприяння пошуку та розширенню ринків збуту для місцевих підприємств і включення їх до глобальних ланцюгів доданої вартості; зміцнення і розвиток основних галузей, що відображають експортну спеціалізацію та суміжних до них на основі обґрунтування критеріїв доцільності та підвищення рівня технологічності.

Висновки. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України показує переважно низький технологічний складник експорту та домінування галузей із невисокою доданою вартістю, оцінювання експортної спеціалізації регіонів підтверджує ці висновки. Загалом на загальноукраїнському рівні високий рівень експортної активності мають місто Київ, Дніпропетровська, Донецька, Закар-

патська, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська та Полтавська області. Експортні стратегії регіонів мають базуватися на загальнодержавному інституційному базисі стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. Завданням регіональних програм і інсти-

туцій є сприяння експортній переорієнтації не лише у географічному, а й технологічному напрямі на основі залучення інвестицій та інновацій, оскільки неможливо якісно трансформувати структуру експорту, не змінивши внутрішню виробничу структуру економіки.

Список літератури:

1. Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2018 році. URL : www.me.gov.ua (дата звернення: 12.12.2019).
2. Дугінець Г.В. Глобальні ланцюги вартості : монографія. Київ : КНТЕУ, 2018. 412 с.
3. Третяк В.В., Рязанова Н.О. Визначення перспектив реалізації експортного потенціалу регіону (на прикладі Луганської області) : монографія. Луганськ : Ноулідж, 2013. 184 с.
4. Быткин С.В. Конкурентная разведка конъюнктурно-технологических перспектив традиционного high-tech экспорта Украины : монография. Запоріжжя : ЗДА, 2017. 280 с.
5. Кордонська О. Експортоорієнтовані стратегії у глобальній економіці: монографія. Львів : Бадікова Н.О., 2017. 300 с.
6. Секторальні та крос-секторальні експортні стратегії. URL : <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2019).

References:

1. Infografika shchodo zahalnykh pidsumkiv eksportu tovariv i posluh Ukrainy u 2018 rotsi [Infographic about total exports of goods and services of Ukraine in 2018]. Available at: www.me.gov.ua (accessed: 12.12.2019).
2. Duhinets H. (2018). Hlobalni lantsiuihy vartosti [Global value chains]. Kyiv: KNTEU, 412 p.
3. Tretiak V. V., Riazanova N. O. (2013). Vyznachennia perspektiv realizatsii eksportnoho potentsialu rehionu (na prykladi Luhanskoi oblasti) [Determination of prospects for realization of export potential of the region (on the example of Lugansk region)]. Luhansk: Noulidzh, 184 p.
4. Bytkin S. V. (2017). Konkurentnaia razvedka koniunkturno-tekhnolohycheskykh perspektiv tradytsyonnoho high-tech eksporta Ukrainy [Competitive exploration of the economic and technological prospects of traditional high-tech exports of Ukraine]. Zaporizhzhia: ZDA, 280 p.
5. Kordonska O. (2017). Eksportooriientovani stratehii u hlobalnii ekonomitsi [Export-oriented strategies in the global economy]. Lviv: Badikova, 300 p.
6. Sektoralni ta kros-sektoralni eksportni stratehii [Sectoral and cross-sectoral export strategies]. Available at: <http://www.me.gov.ua> (accessed: 15.12.2019).

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ РАЗРАБОТКИ ЭКСПОРТНЫХ СТРАТЕГИЙ РЕГИОНОВ

Статья посвящена оценке экспортной специализации и обоснованию основных подходов к формированию экспортных стратегий регионов Украины. Проведен анализ географической и отраслевой структуры внешней торговли Украины. Рассмотрены региональные особенности экспортно-импортной деятельности. Произведена оценка экспортной специализации регионов Украины на основе современных статистических данных. Осуществлена кластеризация областей по уровню экспортной активности с учетом ряда оценочных критериев и выделены регионы с высоким уровнем экспортной активности. Подчеркнута важность принятия экспортной стратегии Украины (дорожная карта стратегического развития торговли) на 2017–2021 гг., а также реализации кросс-секторальных стратегий. На основе полученных в процессе исследования результатов обоснованы подходы к разработке региональных экспортных стратегий.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, экспортная специализация, экспортная стратегия, институциональный базис.

METODOLOGICAL GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF EXPORT STRATEGIES OF THE REGIONS

The article is devoted to the assessment of export specialization and the rationale for basic approaches to the formation of export strategies of the regions of Ukraine. The analysis of the dynamics of exports of goods and services in Ukraine for 2008-2018 is carried out. The geographical and sectoral structure of Ukraine's foreign trade is studied, and its regional features are considered. Changes in the geographical orientation of domestic commodity exports to the markets of EU member States (42.6% in 2018) and services exports (32.9% in 2018) were noted. The positive contribution of certain regions to the export dynamics is noted. It is concluded that domestic exports are low in technology, that they are dominated by products with low added value, and that the structure of domestic exports, both in the country and in the regions, does not correspond to global trends and priorities for economic growth. The export specialization of Ukraine's regions in 2018 is estimated being based on the calculation of the export specialization coefficient. Using cluster analysis, the regions of Ukraine were grouped by the level of export activity based on a number of calculated evaluation criteria. Regions with high export activity are highlighted. The importance of the institutional basis for stimulating exports, in particular, the adoption of the Export strategy of Ukraine ("road map" of strategic trade development) for 2017-2021, as well as the practical implementation of cross-sectoral strategies was noted. The strategic goals of cross-sector strategies, such as "Trade information and export promotion", "Innovations for export", "Transportation and trade facilitation", "Skills Improvement", and strategies for the creative industries sector are outlined. Based on the obtained results during research there were proved the approaches to the development of regional export strategies on a regional level, which assume export production of goods with high added value stimulation, assistance in finding and expanding markets, the incorporation of local producers into global value chains, strengthening and development of main sectors, reflecting the export specialization of regions.

Key words: foreign trade, export, import, export orientation, export strategy, institutional basis.